

۳- مزارات اولیائی که در تبریز مدفونند رحمهم الله

آقای جعفر سلطان القرائی در مقدمه‌ای که بر کتاب روضات الجنان حافظ حسین کربلائی نگاشته در خصوص این کتاب چنین آورده :

"این کتاب را شخص مجهولی که ظاهراً معاصر شاه عباس اول یا پدرش سلطان محمد از ملوک صفویه بوده [از کتاب روضات الجنان] تلخیص کرده است . نسخه‌ عکسی این خلاصه در ضمن مجموعه‌ای که باهتمام آقای مجتبی مینوی از نسخ مخطوطه‌ ترکیه تهیه شده است در کتابخانه ملی تهران موجود است و بنام مزارات اولیای تبریز معرفی می‌شود . " (۴)

ناگزیر از بیان این مطلب هستیم که آقای احسان طبری در کتاب "جهان بینی‌ها و جنبش‌های اجتماعی در ایران" آنجا که از حروفیه سخن می‌گوید ، ذیل "حروفیه در دوران میرانشاه" با استناد به این کتاب چنین می‌نویسد :

"در [کتاب] مزارات تبریز در باره فرقه حروفیه آمده‌است : (این طبقه مشهور به اباحت و تزندقت و در آن زمان با پادشاه خیلی اختلاط داشته‌اند . مردم باین قوم بسیار گرویده بودند . آخر علما هجوم کرده ، فتواها نوشتند که شرعاً خون این قوم را باید ریخت و اگر پادشاه احتمال کند ، دفع پادشاه نیز فرض است مولانا نجم الدین اسکوی که از گزیده علماست در نوشتن فتوی به قتل این جماعت ملاحظه نموده نداد . پادشاه معتقد به فتوای وی بود . گویند در آن زمان مجذوبی بود در کوه سرخاب که هرگز به شهر عبور نمی‌کرد . در خلال این حال روزی مجذوب در کمال حدت بشهر آمد و بخانه مولانا نجم الدین رفت و از روی عتاب تمام کفت

که حضرت رسالت پناهی (صلعم) امشب به واقعه من آمد و فرمود که برو به نجم الدین بگو که حکم به قتل این جماعت کن که اینها مخرب دینند . چون مولانا این سخن شنید گریه بسیار کرد و حکم قتل فرمود . گویند قریب به پانصد کس کشتند و سوختند . و اهل حقیقت بر اینند که در فضل الله نعیمی فتوری نبود و در کمال تزهّد بود و نان کسی نمی‌خورد و به طاقیه دوزی اوقات می‌گذرانید . " (۵)

آقای احسان طبری سپس بی‌توجه به اینکه آنچه که از کتاب مزارات گزارش می‌دهد مربوط به عهد جهانشاه قراقویونلوسست و نه عهد میرانشاه ، چنین توضیح و تفسیر می‌نمایند که :

"از این شرح جالب (مزارات تبریز) چند چیز فهمیده می‌شود :

۱- حروفیه (مانند زمان کوات ساسانی که با مزدکیان رابطه نزدیک داشت) با میرانشاه روابط نزدیک داشتند . شاید میرانشاه می‌خواست است از آنها برای تضعیف روحانیت ، چنانکه شیوه‌ی متداول در ایران بوده است ، استفاده کند .

۲- مانند همان دوران که موبدان اعمال فشار کردند ، این بار نیز علما جنجال برداشتند و پیروان مردی را که از راه طاقیه (کلاه) دوزی ارتزاق میکرد و به زهد و ورع معروف و تمام عمر در شروان زیسته ، در شهر هرات به "اباساحه" و "زندقسه" و "اعتقاد به تناسخ" منسوب و بیا متهم کردند یعنی تقریباً همان اتهامات دوران مزدک را تکرار کردند . در برخی منابع به حروفیه مجاز شمردن شرب شراب ، ضرورت اعتراف بگناه در مقابل بابا (مقام روحانی) نسبت داده شده که آنها بقصد درآمیختن نظریات آنها با مسیحیان و برانگیختن جماعت عوام علیه آنان است .

۳ - مهمترین عالم وقت (مولانا نجم الدین اسکوی) از راه صداقت یا سالوسی زیر بار فشار نرفت تا آنکه مجذوبی خواب نما شد و پس از این صحنه سازی مولانا فتوی داد و پانصد نفر در شهر هرات کشته یا محروق گردیدند . " (۶)

قول آقای احسان طبری سراسر آشفتگی و بیراهگی است . و اما نکته دیگر آنکه آقای ابوذر ورداسبی در کتاب "نمد پوتان" با استفاده از کتاب آقای احسان طبری ، و با انجام اندک تغییراتی در متن توضیحی آقای طبری ، و از جمله مرتبط نمودن آن به عهد جهانشاه ، مطالب فوق را عینا و بدون ذکر مأخذ نقل نموده است . (۷)

۴ - احسن التواریخ :

این کتاب تالیف حسن روملو ست و پایان تحریر آن بسال ۹۸۵ هجری قمری است . حسن روملو در این کتاب ، ضمن وقایع سال ۸۴۵ ، از کشتار حروفیان تبریز به پیشوائی کلمة الله هی العلیا چنین یاد کرده است :

" در این سال ، جهانشاه پادشاه جمعی از حروفیان را که در بلده نادره تبریز بودند ، بعد از مناظره به قتل آورد . " (۸)

دکتر عبدالحسین نواشی در حواشی و تعلیقاتی که بر آخر کتاب احسن التواریخ افزوده ، در توضیح بیان روملو چنین گوید : " غرض کشتاری است که جهان شاه ترکمان از حروفیه تبریز کرد . محرک وی در این سیاه کاری دسایس و تحریکات ملا محمد

تیلی بود . ریاست حروفیه آن شهر با دختر فضل الله استرآبادی (پیشوای مقتول و مدفون در النجیق نخجوان روز پنج شنبه ۶ ذی القعدة سال ۷۹۶ هـ) بود و مردی به نام مولانا یوسف . برای شرح این کشتار و تمهیدی که مخالفین چیدند تا پانصد نفر بیگناه را به آتش و خون بکشند رجوع شود به روضات الجنان حافظ کربلائی ص ۴۸۱ - ۴۷۹ " (۹)

۵ - روضه اطهار :

این کتاب تالیف ملا محمد امین حشری تبریزی است و زمان تالیف آن مطابق با حروف " روضه " سال ۱۰۱۱ هجری قمری است . آقای جعفر سلطان القرائی ، این کتاب را خلاصه و برگرفته‌ای از بخش مزارات روضات الجنان حافظ حسین کربلائی دانسته است و البته برخی اضافات را نیز قائل شده‌اند . (۱۰) در پشت برگ ۵۳ از نسخه خطی روضه اطهار موجود در کتابخانه عمومی آیه‌الله نجفی مرعشی در قم چنین آمده است :

" مزار فیض آثار پیر ترابی در محله نوبر در جنب شارع واقع است . چون مردم بدین موضع میرسند بی اختیار از روح آن بزرگوار طلب استعانت می‌کنند . گویند وی قصاب بوده ، به یکبار جذب [ای] از جذبات الهی شامل حال سعادت مآلش شده از خوف چندان گریه می‌کند که هلاک می‌شود . گویند وی دختر پیر فضل الله نعمتی (۱۱) را داشته ، و آن دختر ولیه روزگار خود بوده و شعر را نیک می‌گفته ، و اشعار محققانه از وی شهرت دارد . از آن جمله ترجیع [ترجیعی] است که سریندش این است :

این همه طمطراق کن فیکون شمه [ای] نیست پیش اهل فنون
وی نیز در جنب زوج بزرگوار خود مدفون است و به یمن همت
وی صاحب اینحال شده . " (۱۲)

۶- دانشمندان آذربایجان :

این کتاب تالیف محمد علی تربیت است و چاپ اول آن بسال
۱۳۱۴ شمسی بوده است .

دانشمندان آذربایجان علیرغم آنکه از کتابهای متاخرین
بشمار می آید و در خصوص دختر فضل (کلمة الله هی العلیا) نیز
عبارتی کوتاه و موجز بیش نیاورده ، مع الوصف آنجائی که
نویسندگان معاصر از دختر فضل یاد کرده اند ، بیشتر به این کتاب
استناد جسته اند (خواه با ذکر مأخذ و خواه بدون ذکر مأخذ)
در این کتاب می خوانیم :

" دختر فضل الله و یوسف نامی در عهد جهانشاه خان دوباره
علم ترویج حروفیان را در تبریز بلند کردند ولی با جمعی قریب
به پانصد نفر کشته شدند و این رباعی از دختر فضل الله است :
در مطبخ عشق جز نکورا نکشند
لاغر صفتان زشت خورا نکشند
گر عاشق صادق ز کشتن مگریز
مردار بود هر آنچه او را نکشند " (۱۳)

۷- لغتنامه دهخدا :

لغتنامه دهخدا ، ذیل " حروفیان " ، و در زیر تیتسر

(دین حروفی پس از فضل) ، چنین گوید :

" . . . دختر فضل الله و یوسف نامی در زمان جهانشاه خان
دوباره علم حروفیان را در تبریز بلند کردند ولی با جمعی نزدیک
پانصد تن کشته و سوخته شدند . و این رباعی از آن دختر است :
در مطبخ عشق . . . " (۱۴)

لغتنامه دهخدا در زیر نوشت رباعی فوق چنین آورده :
" در مزارات تبریز در ذکر مزار پیر ترابی داماد فضل ، این
رباعی را باین دختر نسبت داده است . (مجله دانشکده ادبیات ،
س ۲ ، ش ۲ ، ص ۴۰) " (۱۵)

۸- الذریعه الی تصانیف الشیعه :

شیخ آقا بزرگ تهرانی ، صاحب کتاب الذریعه ، در پاورقی
صفحه ۱۲۱۷ ، از جلد ۹ گوید :

" قال فی " روضة الاطهار ، ص ۷۲ " لحشری تبریزی ، ان پیر
ترابی المدفون ب " نوبر " جنب الشارع ، کان قصابا و کان صهر
فضل الله الاسترآبادی علی بنته الشاعره الملقبه " کلمة الله هی-
العلیا " و کانت ولیة ، لها اشعار عرفانیة و قد تتبع " ترجیع بند "
لوالدها و الترجیع :

این همه طمطراق کن فیکون شمه ای نیست پیش اهل فنون
و قد قتلت البنت هذه فی مقتلہ خمسمائة شخص من الحروفیه
و احراقهم فی اوائل القرن التاسع بحکم جهانشاه قره قویلو و
بفتوی من العلماء و منهم نجم الدین الاسکوئی المتوفی بتبریز
۸۷۹ کما فی مزارات تبریز ، فدفنت عند زوجها . و لهذه البنت

ابن ، اسمه الخواجه عضدالدین قتل فی وقعة اغتیال شاهرخ بهرات
بید احمد لر فی ۸۳۰ " (۱۶)

۹ - تاریخ تبریز تا پایان قرن نهم : محمد جواد مشکور در این کتاب گوید :

"در زمان جهانشاه بن قرا یوسف دختر فضل الله و مردی
بنام یوسف در تبریز به ترویج طریقه حروفی پرداختند و جمع
کثیری از مردم دو محله سرخاب و چرنداب به ایشان بگرویدند و
فتنه بزرگی بر پا شد و عده ای قریب پانصد تن کشته شده و یا آنان
را به آتش بسوختند و آتش فتنه فرو نشست .

حافظ حسین کربلائی در شرح این واقعه در مزار پیر ترابی
واقع در راهی که از بازارچه نویر بجانب سرکوچه دراز و میدان
میروند می نویسد : ..."

[محمد جواد مشکور در اینجا نقل قول روضات الجنان را که
ما پیشتر ذکر نمودیم می آورد . (۱۷)]
مشکور در ادامه می نویسد :

"ظاهرا دختر او [فضل] که بامر جهانشاه در تبریز کشته
شده کلمة العلیا (کلمة الله هی العلیا) و نیز قره العین لقب
داشته است . " (۱۸)

۱۰ - آغاز فرقه حروفیه :

آغاز فرقه حروفیه، تالیف هلموت ریتز، ترجمه : حشمت مؤید.
هلموت ریتز در این نوشته گوید :

" در کتاب محرم نامه تالیف سید اسحق ، که بیشتر به
دوره های نبوت و ولایت و الوهیت فضل و بالتبع بمسأله جانشینی
او اختصاص دارد غالباً از زنی با عنوان کلمة الله هی العلیا سخن
می رود . وی قائم مقام و وصی فضل خوانده شده است ولی دارای ولایت
نیست ، چه آن بوجود فضل ختم گردیده است .

در يك جای دیگر کتاب ، (مجموعه رسائل حروفیه ، پائین
ص ۳۳) و نیز در یکی از مثنویهای سید اسحق (واژه نامه گرگانی
ص ۱۸۵) آمده که این انتصاب را فضل شخصاً در وصیت نامه اش
نوشته است . ولی در وصیت نامه موجود چنین چیزی دیده نمی شود
در صفحه ۲۹ - ۳۰ مجموعه رسائل مسأله جانشینی مطرح گردیده
است و از سیاق کلام چنین بر می آید که کلمة الله هی العلیا دختر
فضل بوده است . مولف در صفحه ۵۴ می نویسد که فلان مطلب
را وی از این دختر شنیده است و در یکی از مثنویهای خود از او
تجلیل فراوان می کند و می گوید که جلیس وی بوده است . ظاهراً
تنها سید اسحق است که مقام این دختر را بیش از اندازه مدح
می نماید و گر نه در جایی دیگر ذکری از او نیست .

[۰۰۰] تربیت مدعی است که يك دختر فضل با مردی یوسف
نام در تبریز شورش حروفیان را بر پا کرده است و همو دو بیت
از این دختر نقل می کند . تحقیق در صحت و سقم قول تربیت نظر
بآنکه مأخذ خود را ذکر نکرده است ممکن نیست . اگر این روایت
درست باشد میتوان قبول کرد که دختر مزبور همین کلمة الله هی -
العلیا می باشد . [از این اظهار نظر آقای هلموت ریتز معلوم
می گردد که وی به مناسبتی چون روضات الجنان ، و مزارات تبریز
دسترسی نداشته و البته در مأخذ وی نیست از این دو کتاب یادی
نیامده است . هلموت ریتز در ادامه گوید :]

بنا بر پاره ای روایات يك دختر فضل در تبریز مدفون است ،

شوهر وی قصاب بوده و بعداً در زمره اولیاء در آمده است . دکتر صادق کیا در تهران توجه مرا بموضع ذیل از کتاب روضه اطهار تالیف حشری التبریزی الانصاری بسال "روضه" (۱۰۱۱ هجری) معطوف ساخت که می نویسد (تبریز ، چاپ سنگی ۱۳۰۳ ، ص ۷۱) : [هلموت ریتر در اینجا بنقل آنچه که ما نیز از روضه اطهار آوردیم می پردازد .] (۱۹)

۱۱ - تاریخ نظم و نثر در ایران و در زبان فارسی :

تالیف : سعید نفیسی .

" دختر فضل الله و یکی از مریدانش یوسف نام در زمان جهانشاه دوباره در تبریز بنای دعوت را گذاشتند ولی ایشان و مریدانش گرفتار شدند و نزدیک به پانصد تن از ایشان را کشتند . این دختر شاعر بوده است . " (۲۰)

۱۲ - آثار باستانی آذربایجان :

عبدالعلی کارنگ در کتاب آثار باستانی آذربایجان ، جلد اول :

(آثار و ابنیه تاریخی شهرستان تبریز) ، گوید :

" صاحب روضات الجنان می نویسد : (مزار پیر ترابی در نوبر ، در راهی که از بازارچه نوبر به جانب سرکوچه دراز و میدان می روند به دست راست است که مردم آنجا می رسند و استمداد همت می نمایند . . . دختر مولانا فضل الله نعیمی حروفی نیز که در زمان جهانشاه پادشاه با جمع کثیری از حروفیان کشته شده در

در همان مزار مدفون است .)

مشخصات این نوشته نشان می دهد که مدفن پیر ترابی و دختر فضل الله نعیمی در همین حوالی بوده . " (۲۱)
" سر راه بازارچه نوبر به میدان مقصودیه ، روبروی کوچه پیر ، در اینجا مقبره ای است که بقعه ای به ابعاد سه در چهار و نیم متر دارد . " (۲۲)

۱۳ - کوی سرخاب تبریز و مقبرة الشعراء :

تالیف : سید ضیاء الدین سجادی .

" از حوادث مهم در محله سرخاب و چرنداب ظهور پیروان فرقه اهل الحق است که در زمان جهانشاه بن قرا یوسف اتفاق افتاده و پس از کشته شدن فضل الله استرآبادی بدست میرانشاه پسر امیر تیمور گورکان در ششم ذیقعدة سال ۷۹۶ ه . ق . دختر فضل الله و مردی بنام یوسف در تبریز به اشاعه طریقه حروفیه پرداختند و گروه بسیار از مردم دو محله سرخاب و چرنداب به آنان گرویدند و فتنه ای عظیم بر پا شد و عده ای نزدیک به پانصد تن در این میان کشته و سوزانده شدند .

حافظ حسین به یک رباعی از دختر فضل الله و محل قبر او در جای مقبره پیر ترابی در راهی که از بازارچه نوبر به جانب سرکوچه دراز است ، اشاره می کند و می نویسد : " (۲۳)
[وی آنگاه مواضعی از کتاب روضات الجنان را بر می شمرد .] (۲۴)

۱۴ - تاریخ جنبش سربداران و دیگر جنبش‌های ایرانیان در

قرن هشتم هجری :

تالیف : عبدالرفیع حقیقت .

" بطوریکه نوشته‌اند دختر فضل الله نعیمی استرآبادی، رهبر و پیشوای فعال نهضت حروفیان و یوسف نامی در زمان جهانشاه خان تیموری دوباره علم جنبش حروفیان را در تبریز بر افراشتند، ولی متاسفانه با جمعی نزدیک به پانصد تن کشته و سوخته شدند . " (۲۵)

عبدالرفیع حقیقت در زیر نوشتی که بر نوشته فوق آورده چنین بیان داشته است :

"بی تردید با کشته و سوخته شدن پیکر این زن شاعر ایرانی میتوان او را ژاندارک ایران نامید . فصیح احمدخوافی مولف مجمل فصیحی در باره قیام حروفیان در سال ۸۲۰ هجری که منجر به کارد زدن شاهرخ تیموری بوسیله احمد لیر در جامع هرات گردید، از قتل و سوختن عضد دختر زاده مولانا فضل الله استرآبادی رهبر جنبش حروفیان صحبت میدارد و بدین ترتیب روشن می‌شود که بعد از کشته و سوخته شدن دختر زاده فضل‌الله استرآبادی در هرات مادرش رهبری جنبش را بر عهده گرفته و سرانجام همانطور که نوشته شد در تبریز دستگیر شده و به قتل رسیده است و سپس پیکرش در آتش سوخته شده است . " (۲۶)

۱۵ - نمد پوشان :

تالیف : ابوذر ورداسبی .

" دختر فضل الله و یوسف نامی در زمان جهانشاه خان دوباره علم حروفیان را در تبریز بلند کردند ولی با جمعی نزدیک به پانصد تن کشته و سوخته شدند . این رباعی از آن دختر است :
در مطبخ عشق . . . " (۲۷)

وی آنگاه موضعی از کتاب مزارات تبریز را که پیشتر در ضمن کتاب آقای احسان طبری آوردیم، آورده است . (۲۸)
و در توضیح گفته است : " از این شرح جالب (مزارات) چند چیز فهمیده می‌شود : ۱ - حروفیان . . . "

ابوذر ورداسبی در ادامه رونوشتی از اظهار نظرهای آقای احسان طبری را بدون ذکر مأخذ آورده . بدین معنی که وی نوشتار صفحه ۳۲۷ از کتاب " جهان بینی ها و جنبش‌های اجتماعی در ایران " نوشته : احسان طبری را با اندک تغییراتی و از جمله مرتبط نمودن آن به عهد جهانشاه، بعنوان اظهار نظرهای خویش ذکر نموده است . (۲۹)

۱۶ - جنبش حروفیه و نهضت پسیخانیان :

تالیف : علی میر فطروس .

در این کتاب بجز نقل قول کتاب دانشمندان آذربایجان مطالب دیگری ذکر نگردیده . (۳۰)

۱۷ - حروفیان و بیداد تیموری (مقاله) :

تالیف : یعقوب آژند .

" و نیز در سال ۸۴۶ هـ . ق (۳۱) دختر فضل الله استرآبادی در تبریز همراه دیگر یاران خود دستگیر و بر سر دار رفت و سر به دار شد و سرود (۳۲) :

در مسلخ عشق جز نکورا نکشند
روبه صفتان زشت خورا نکشند
گر عاشق صادقی ز مردن مه‌راس
مردار بود هر آنکه او را نکشند (۳۳) " (۳۴)

آژند آنگاه در پاورقی و در توضیح این رباعی گوید :

" این دو بیت را بعضی سروده سرمد کاشانی دانسته‌اند (۳۵) ولی حشری تبریزی (۳۶) و حافظ حسین کربلائی آنرا از دختر سید فضل الله استرآبادی (متخلص به نعیمی) دانسته‌اند . " (۳۷)

پانوشت های بخش چهارم :

۱ - در برخی از کتب نقل قولهای بی‌ربطی در ارتباط با این کتاب آمده :
الف : محمد رضا فشاهی در صفحه ۱۶۵ کتاب "تحولات فکری و اجتماعی در جامعه فتودالی ایران" چنین خبر داده است :
"کتاب معروف آنان محرم نامه [. . .] در بین پیشه‌وران خرده‌پا و قشرهای پائین شهرها و روشنفکران دست به دست می‌گشت ."
آقای فشاهی منبع خبر خود را ذکر ننموده ، و در جای دیگری نیز از این موضوع که در آن ایام کتاب محرم نامه دست به دست می‌گشته خبری در دست نیست . نقل قول وی را میتوان اظهار نظری بر سیاق اظهار نظرهای بی پایه و اساس برخی از خاورشناسان روسی تلقی نمود .

ب : ابوزر ورداسبی در کتاب "نمد پوشان" پاورقی صفحه ۴۴ به نقل از صفحه ۵۶ محرم نامه چنین گوید :
" در کتاب محرم نامه تحریح رفته که باید اموال و ارزاق بتساوی میان مردم قسمت گردد ."
راقم این‌طور با چنین موردی در این کتاب مواجه‌نگردید .

۲ - در خصوص کلمة الله هی العلیا رجوع کنید به کتاب محرم نامه ، صفحات ۲۲ ، ۲۳ ، ۲۹ ، ۳۰ ، ۳۵ ، ۴۵
همچنین به صفحات ۶۷ تا ۷۰ کتاب حاضر مراجعه شود .

۳ - روضات الجنان و جنات الجنان ، تالیف : حافظ حسین کربلائی
تبریزی ، جزء اول ، تصحیح و تعلیق : جعفر سلطان القرائی ، ص ۴۷۸ تا ۴۸۱

۴ - رك : مقدمه جلد اول از کتاب روضات الجنان ، ص ۲۶

۵ - جهان بینی‌ها و جنبش‌های اجتماعی در ایران ، احسان طبری ، ص ۳۳۷

۶ - پیشین .

۷ - رك : نمد پوشان (تحلیلی کوتاه از نهضت حروفیان) ، ابوذر ورداسبی
ص ۶۴

۸ - احسن التواریخ ، حسن روملو ، باهتمام : عبدالحمین نوائی ، ص ۲۴۶

۹ - پیشین ، بخش حواشی و تعلیقات ، ص ۶۹۰

۱۰ - رك : مقدمه جلد اول از کتاب روضات الجنان ، ص ۳۶

۱۱ - صحیح آن نعیمی است ، و آوردن نعمتی اشتباه کاتب است . جهت
اطلاعات بیشتر رجوع کنید : پانوش ۴۰ از بخش سوم .

۱۲ - رك : نسخه‌ی خطی " روضه اطهار " موجود در کتابخانه آیه الله
نجفی مرعشی در قم (تحت شماره ۵۰۸۲) . به پشت برگ ۵۳ این نسخه
مراجعه شود .

۱۳ - دانشمندان آذربایجان ، محمد علی تربیت ، ص ۳۸۸

۱۴ - رك : لغتنامه دهخدا ، شماره مسلسل ۴۸ ، شماره حرف (ج) : ۵ ،
ص ۴۸۱

۱۵ - پیشین .

۱۶ - الذریعه : ج ۹ ، بخش ۴ ، پاورقی ص ۱۲۱۷

۱۷ - تاریخ تبریز تا پایان قرن نهم ، محمد جواد مشکور ، ص ۶۹۷

۱۸ - پیشین : ص ۶۹۸

۱۹ - آغاز فرقه حروفیه ، هلموت ریتر ، ترجمه : حشمت مؤید ، ص ۵۱ - ۵۲

۲۰ - تاریخ نظم و نثر در ایران و در زبان فارسی ، سعید نفیسی ، ج ۲ ،
ص ۷۶۵

۲۱ - آثار باستانی تبریز ، جلد اول : آثار و ابنیه تاریخی شهرستان تبریز
عبدالعلی کارنگ ، ص ۱۲۸

۲۲ - پیشین ، ص ۱۲۵

۲۳ - کوی سرخاب تبریز و مقبرة الشعراء ، سید ضیاءالدین سجادی ،
ص ۶۲ - ۶۳

۲۴ - پیشین ، ص ۶۴

۲۵ - تاریخ جنبش سربداران و دیگر جنبش‌های ایرانیان در قرن هشتم

هجری، عبدالرئیع حقیقت، ص ۳۱۲ - ۳۱۳

۲۶ - پیشین، پاورقی ص ۳۱۳

۲۷ - نمد پوشان، ابوذر ورداسبی، ص ۶۲ - ۶۳

۲۸ - پیشین، ص ۶۳

۲۹ - جهت اطلاعات بیشتر، به آنچه که ما در ضمن (مزارات اولیائی که در تبریز مدفونند رحمهم الله) آوردیم مراجعه کنید .

۳۰ - جنبش حرونیه و نهضت سیخانیان، علی میر فطروس، ص ۵۸

۳۱ - ندانستیم از چه جهت یعقوب آژند، تاریخ کشته شدن دختر فضل را سال ۸۴۶ نوشته است و حال آنکه در احسن التواریخ روملو یعنی تنها منبعی که تاریخ این واقعه را آورده، از آن ذیل وقایع سال ۸۴۵ یاد شده است.

۳۲ - در جایی از تواریخ ذکری از بر سر دار رفتن دختر فضل نیامده است و فقط از کشته و سوخته شدن وی یاد شده است .

۳۳ - دو بیتى را که آژند آورده، دقیق نیست و در آن تغییراتی که بعدها صورت گرفته، دیده می شود . زیرا در قدیمی ترین منبعی که این دو بیت بنام دختر فضل آمده، یعنی در کتاب روفاة الجنان بدین صورت ذکر گردیده :

در مطبخ عشق جز نکورا نکشند
لاغر مفتان زشت خورا نکشند
کر عاشق صادقى ز مردن مهراى
م/زدار بود هر آنکه او را نکشند

۳۴ - حروفیان و بیداد تیموری، یعقوب آژند، آمده در: کیهان فرهنگی
ص ۶، ش ۱، ص ۵۴

۳۵ - رك : بخش سوم کتاب حاضر، ذیل: اشعاری از کلمة الله هی -
العلیا .

۳۶ - حشرى تبریزی در روضه اطهار این دو بیت را نیاورده است .

۳۷ - حروفیان و بیداد تیموری، پیشین، ص ۵۵

کتابنامه

آراسلی ، حمید

عماد الدین نسیمی (زندگی و آثار ادبی او) . باکو ، نشریات دولتی
آذربایجان ، ۱۹۷۳ م

آرین پور ، یحیی

از صبا تا نیما . تجدید چاپ از چاپ پنجم ، آلمان ، انتشارات نوپسند ،
۱۳۶۷ ش

آزند ، یعقوب

حروفیان و بیداد تیموری . آمده در : کیهان فرهنگی . سال ششم ، شماره
اول : فروردین ۱۳۶۸ ش

احمد ، عزیز

تاریخ تفکر اسلامی در هند . مترجمان : نقی لطفی - محمد جعفر بیاحقی
چاپ اول ، تهران ، انتشارات کیهان و انتشارات علمی و فرهنگی ، ۱۳۶۶ ش

* * *

اسکندر نامه . آمده در : مجموعه رسائل حروفیه ، بتصحیح و اعتنای :
کلمنت هوارت . چاپ اول ، هلند ، لَیْدَن ، مطبعه بریل ، ۱۹۰۹ م ، مطابق
۱۳۲۷ هجری قمری .

انوار ، قاسم

کلیات قاسم انوار . با تصحیح و مقابله و مقدمه : سعید نفیسی . تهران ، انتشارات کتابخانه سنائی ، ۱۳۳۷ ش

بخاری ، سید محمد

مناهج الطالبین و مسالك الصادقین . باهتمام : نجیب مایل هروی . چاپ اول ، تهران ، انتشارات مولی ، ۱۳۶۴ ش

براون ، ادوارد

(۱) تاریخ ادبی ایران (از سعدی تا جامی) . ترجمه : علی اصغر حکمت چاپ چهارم ، تهران ، امیر کبیر ، ۱۳۵۷ ش

(۲) نوشته‌های حروفیان . ترجمه : عطاءالله حسنی . آمده در : فرهنگ ایران زمین ، زیر نظر و بکوشش : ایرج افشار ، ج ۲۶ ، چاپ اول ، تهران ، فراز ۱۳۶۵ ش

بهار (ملك الشعراء) ، محمد تقی

سبك شناسی . چاپ چهارم ، تهران ، پرستو ، ۲۵۳۵ شا

پطروشفسکی ، ایلیاپاولویچ

اسلام در ایران . ترجمه : کریم کشاورز . چاپ هفتم ، تهران ، انتشارات پیام ، ۱۳۶۳ ش

تربیت ، محمد علی

دانشمندان آذربایجان . تبریز ، بنیاد کتابخانه فردوسی . ۲۵۳۵ شا

حشری تبریزی ، ملا محمد امین

روضه اطهار (نسخه خطی) . قم ، کتابخانه آیه الله نجفی مرعشی ،

کتاب خطی شماره ۵۰۸۲ (میکروفیلم)

حقیقت ، عبد الرفیع

تاریخ جنبش سربداران و دیگر جنبشهای ایرانیان در قرن هشتم هجری . چاپ اول ، تهران ، انتشارات آزاد اندیشان ، ۱۳۶۰ ش

دهخدا ، علی اکبر

لغتنامه (شماره مسلسل ۴۸ ، حرف ج : ۵) . تهران . سازمان لغتنامه . ۱۳۳۸ ش

رازی ، عبد الله

تاریخ کامل ایران . مصحح : کاظم کاظم زاده ایرانشهر . چاپ هشتم ، تهران ، انتشارات اقبال ، ۱۳۶۹ ش

روملو ، حسن

احسن التواریخ . باهتمام : دکتر عبد الحسین نواشی . تهران ، بنکاه ترجمه و نشر کتاب ، ۱۳۴۹ ش

ریتز ، هلموت

آغاز نرته حرونیه . ترجمه : حشمت مؤید . (بدون ذکر : جا ، ناشر ، تاریخ)

سامی ، ش

قاموس الاعلام [ترکی] . استانبول ، بهران مطبعه‌سی . ۱۳۱۴ هجری قمری . ۱۸۹۶ م

سجادی ، سید جعفر

فرهنگ معارف اسلامی . چاپ دوم ، تهران ، شرکت مولفان و مترجمان
ایران ، ۱۳۶۶ ش

سجادی ، سید ضیاء الدین

کوی سرخاب تبریز و مقبرة الشعراء . تهران ، انتشارات انجمن آثار
ملی ، ۲۵۳۶ ش

سید اسحق

محرم نامه . آمده در : مجموعه رسائل حروفیه ، بتصحیح و اعتنای :
کلمنت هوارت . چاپ اول ، هلند ، لیدن (لایدن) ، مطبعه بریل ، ۱۹۰۹ م
مطابق ۱۳۲۷ هجری قمری .

شریعتی ، علی

پیام امید به روشنفکر مسئول (تفسیر سوره روم) . آمده در : مجموعه آثار
۲۰ (چه باید کرد) . چاپ اول ، تهران ، دفتر تدوین و تنظیم مجموعه آثار ،
۱۳۶۰ ش

شیخ آقا بزرگ (تهرانی) ، محمد محسن

الذریعه الی تصانیف الشیعه . چاپ دوم ، بیروت ، دارالاضواء

صفا ، ذبیح الله

تاریخ ادبیات در ایران . چاپ پنجم ، تهران ، انتشارات فردوس ،
۱۳۶۸ ش

طبری ، احسان

جهان بینی‌ها و جنبش‌های اجتماعی در ایران . ۱۳۴۸ ش .

فشاهی ، محمد رضا

تحولات فکری و اجتماعی در جامعه نئودالی ایران ، چاپ دوم ، تهران ،
انتشارات کوننبرگ .

قرآن کریم ، ترجمه : الهی قمشه‌ای .

کارنگ ، عبدالعلی

آثار باستانی آذربایجان ، جلد اول : آثار و ابنیه تاریخی شهرستان تبریز
انتشارات انجمن آثار ملی ، ۱۳۵۱ ش

کریلائی ، حافظ حسین

روفات الجنان و جنات الجنان . تصحیح و تعلیق : جعفر سلطان‌القرائی
تهران ، بنکاه ترجمه و نشر کتاب ، ۱۳۴۴ ش

کیا ، صادق

(۱) نقطویان یا پسیخانیان . تهران ، انجمن ایران‌ویج (ایران کوده
شماره ۱۲) . تیرماه ۱۳۲۰ بزدگردی .

(۲) واژه نامه کرکانی . تهران ، انتشارات دانشگاه تهران ، ۱۳۳۰ ش

مشکور ، محمد جواد

تاریخ تبریز تا پایان قرن نهم . تهران ، انتشارات انجمن آثار ملی ،
۱۳۵۲ ش

معین ، محمد

فرهنگ فارسی [فرهنگ معین] . چاپ چهارم ، تهران ، امیرکبیر ،
۱۳۶۰ ش

تهران ، انتشارات منوچهری ، ۱۳۶۲ ش

ورداسبی ، ابوذر

نمد پوشان (تحلیلی کوتاه از نهخت حروفیان) . چاپ دوم ، تهران ،

انتشارات امام ، ۱۳۵۸ ش

میر فطروس ، علی

جنبش حروفیه و نهخت پسیخانیان (نقطویان) . چاپ دوم ، تهران ،
انتشارات بامداد ، بدون ذکر تاریخ .

نسیمی ، عماد الدین

(۱) دیوان سید عماد الدین نسیمی . با تصحیح : حمید محمد زاده ، باکو
نشریات دولتی آذربایجان ، ۱۹۷۲ م

(۲) دیوان عماد الدین نسیمی . با مقدمه : دکتر غلامحسین بیگدلی ،
چاپ اول ، تهران ، نشر روشن ، ۱۳۶۳ ش

(۳) [دیوان نسیمی] ، دیوان فارسی فضل الله نعیمی تبریزی و
عماد الدین نسیمی شیروانی . به اهتمام : پروفسور رستم علی اوف . چاپ اول
تهران ، انتشارات دنیا ، ۱۳۵۳ ش

نعیمی تبریزی

دیوان فارسی فضل الله نعیمی تبریزی و (عماد الدین نسیمی شیروانی)
با اهتمام : رستم علی اوف ، چاپ اول ، تهران ، انتشارات دنیا ، ۱۳۵۳ ش

نفیسی ، سعید

تاریخ نظم و نشر در ایران و در زبان فارسی . تهران ، فروغی ، ۱۳۶۳ ش

نوائی ، عبد الحسین

روابط سیاسی و فرهنگی ایران و جهان در قرن هشتم و نهم هجری . آمده
در : یادگار نامه فخرائی ، چاپ اول ، تهران ، نشر نو ، ۱۳۶۳ ش

نوائی ، میر نظام الدین علیشیر

تذکره مجالس النفاثس . سعی و اهتمام : علی اصغر حکمت . چاپ اول ،

فهرست اعلام

- اسامی اشخاص
- اسامی کتب و نوشته‌ها
- اسامی اماکن
- اسامی اقوام و فرق

اسامی اشخاص

اسکوٹی ، مولانا نجم الدین ۷۴-۹۳ -
 ۹۴-۹۵-۹۶-۹۹
 امام رضا (ہشتمین امام) ۱۵
 امیر اسکندر قراقویونلو ۴۸-۴۹-۵۰ -
 ۶۰-۷۱-۷۲
 امیر سلام اللہ (پسر فضل اللہ نعیمی)
 ۳۰-۳۱
 امیر کلام اللہ (پسر فضل اللہ نعیمی)
 ۳۰
 امیر نور اللہ (پسر فضل اللہ نعیمی)
 ۳۰
 انوار ، قاسم ۵۳
 اورنگ زیب ۸۵
 ب
 بایزید عثمانی ، سلطان ایلدرم ۴۳ -
 ۴۴
 بخاری ، سید محمد ۷۷-۸۲
 براون ، ادوارد ۱۸-۲۰-۳۴-۵۵-۸۲

آ
 آدم ۷۰
 آراسلی ، حمید ۶۷-۸۱
 آرین پور ، یحیی ۷۸-۸۴
 آزادہ (بنا بروایتی دختر فضل است)
 ۳۱-۳۲
 آژند ، یعقوب ۲۸-۳۴-۳۷-۵۳ -
 ۱۰۶-۱۱۰
 الف
 ابابکر ، میرزا (پسر میرانشاہ) ۴۳
 ۴۴
 ابن حجر عسقلانی ۱۸
 ابن یمن ۳۳
 ابونصر النجفی ، شیخ ۹۱
 احمد (جاسوس حرونی) ۴۴-۴۶
 احمد ، عزیز ۳۶
 احمد لہر (حرونی) ۵۰-۵۱-۵۲ -
 ۵۳-۵۸-۱۰۰-۱۰۴

بهار ، محمد تقی (ملك الشعرا) ۶۱
بی بی ام الكتاب (دختر فضل الله
نعیمی) ۳۰
بی بی فاتحه الكتاب (دختر فضل -
الله نعیمی) ۳۰
بیگدلی ، غلامحسین ۳۵

پ

سیخانی ، محمود ۲۶ - ۲۸ - ۲۹ - ۳۷
۸۵
بطروشنگی ، ایلیا پاولویچ ۲۶ - ۳۶
بیر ترابی ۷۶ - ۷۸ - ۷۹ - ۹۰ - ۹۷ -
۹۹ - ۱۰۳
بیر محمد (نوه تیمور) ۴۲

ت

تربیت ، محمد علی ۲۸ - ۵۸ - ۷۷ -
۹۸ - ۱۰۱ - ۱۰۸
ترکه ، سید صائِن الدین علی ۵۳
تمناش (شاعر حروفی) ۵۴
تیلی ، ملا محمد ۹۲ - ۹۶
تیمور (تیمور لنگ) ۱۳ - ۱۶ - ۱۸ -
۱۹ - ۲۲ - ۲۴ - ۴۲ - ۴۳ - ۴۹ -
۵۰ - ۹۱ - ۱۰۳

ج

جهانشاه قراقویونلو ۴۹ - ۷۱ - ۷۲ -
۷۳ - ۷۴ - ۷۵ - ۷۶ - ۹۱ - ۹۵ -

۹۶ - ۹۸ - ۱۰۰ - ۱۰۲ - ۱۰۳ -
۱۰۴ - ۱۰۵
جهانگیر (پسر تیمور) ۴۲

چ

چودی ، رودلف ۵۵

ح

حاجی سرخ (حروفی) ۲۲
حافظ ابرو ۲۷ - ۵۳
حسن عسکری (یازدهمین امام) ۲۴
۲۷

حسنى ، عطاء الله ۵۵

حسین (سومین امام) ۲۱

حشری تبریزی ، ملا محمد امین ۷۸

۹۷ - ۹۹ - ۱۰۶ - ۱۱۱

حقیقت ، عبدالرفیع ۱۰۴ - ۱۱۰

حکمت ، علی اصغر ۳۴ - ۸۳ - ۸۴

خ

خلیل سلطان (نوه تیمور) ۴۲

خوافی ، فصیح احمد ۱۰۴

خواند میر ۵۲ - ۶۱

د

دهخدا ، علی اکبر ۸۴

ر

رازی ، عبدالله ۵۹

رستم میرزا (پسر عمر شیخ کورکانی)
۴۳

رفیعی (شاعر حروفی) ۵۴

رکن ۳۵

روملو ، حسن ۳۶ - ۵۲ - ۵۹ - ۶۰ - ۶۱

۹۶ - ۱۰۸ - ۱۱۰

ریتزر ، هلموت ۱۴ - ۱۵ - ۱۸ - ۲۷ -

۲۹ - ۳۱ - ۳۳ - ۵۵ - ۵۷ - ۵۸ -

۷۰ - ۷۹ - ۱۰۰ - ۱۰۱ - ۱۰۹

ژ

ژاندارک ۱۰۴

س

سجادی ، جعفر ۳۶

سجادی ، فیاء الدین ۳۶ - ۸۴ - ۱۰۳

۱۰۹

سخاوی ، شمس الدین محمد ۱۸ - ۳۴ -

۵۰ - ۶۰

سرمد کاشانی ۷۸ - ۸۴ - ۸۵ - ۱۰۶

سلطان احمد (امیر کردستان) ۴۹

سلطان احمد جلایری ۴۳

سلطان القرائی ، جعفر ۳۷ - ۳۸ - ۹۴

۹۷ - ۱۰۸

سلطان محمد ۹۴

سمرقندی ، عبدالرزاق ۳۷ - ۵۳

سید اسحق ۳۴ - ۶۸ - ۶۹ - ۷۰ - ۸۱ -

۸۲ - ۸۹ - ۱۰۱

سید علی ۶۵ - ۶۷

ش

شاهرخ (پسر تیمور) ۲۲ - ۴۲ - ۴۸

۴۹ - ۵۰ - ۵۱ - ۵۲ - ۵۳ - ۵۴ -

۵۸ - ۶۰ - ۷۱ - ۷۲ - ۱۰۰ - ۱۰۴

شاه عباس اول ۹۴

شریعتی ، علی ۵۶

شمس الدین (امیر اخلاط) ۴۹

شیخ آقا بزرگ تهرانی ، محمد محسن

۵۳ - ۶۱ - ۷۹ - ۹۹

ص

صفا ، ذبیح الله ۵۵ - ۷۸ - ۸۴ - ۸۵ -

ط

طبری ، احسان ۹۴ - ۹۵ - ۹۶ - ۱۰۵

۱۰۸

ع

عبدالصمد ۲۲

عزالدين شیر ۴۹

عضدالدين ، خواجه (پسر کلمة الله -

هی العلیا) ۲۹ - ۵۱ - ۵۲ - ۵۳ -

۱۰۰ - ۱۰۴

نظار نیشابوری ۷۷ - ۸۴

علی الاعلی ۲۶ - ۲۸ - ۲۹ - ۴۳ - ۴۴ -

۴۶ - ۵۵ - ۵۶ - ۵۸

نواشی ، عبدالحسین ۵۴ - ۶۱ - ۹۶ -
۱۰۸

و

ورداسبی ، ابوذر ۱۰۵ - ۱۰۷ - ۱۰۸

ه

هوارت ، کلیمان ۲۴ - ۲۵ - ۲۶ - ۳۴
۹۰ - ۸۲

ی

یوسف ، مولانا (حروفی) ۷۳ - ۷۴
۷۵ - ۹۱ - ۱۰۰ - ۱۰۱ - ۱۰۲ -
۱۰۳ - ۱۰۴ - ۱۰۵

میرانشاه (پسر تیمور) ۱۳ - ۱۸ - ۱۹ -
۲۰ - ۳۲ - ۴۲ - ۴۳ - ۴۴ - ۴۶ -

۴۷ - ۷۱ - ۹۵ - ۱۰۳

میر فطروس ، علی ۱۰۵ - ۱۱۰ -
مینوی ، مجتبی ۹۴

ن

نانجی ، نصرالله ۱۳ - ۱۵ - ۱۶ -
نسیبی ، عمادالدین ۱۹ - ۲۸ - ۲۹ -
۳۷ - ۵۴ - ۶۷ - ۸۱ - ۹۱

نعیمی ، فضل الله (در بسیاری از
صفحات آمده)

نخعی ، سعید ۱۸ - ۳۴ - ۵۱ - ۶۰ -
۶۱ - ۱۰۲ - ۱۰۹

نواشی ، امیر علیشیر (میر نظام‌الدین
علیشیر) ۷۷ - ۸۴

کربلائی ، حافظ حسین ۲۷ - ۳۸ - ۸۳ -
۹۰ - ۹۷ - ۱۰۰ - ۱۰۳ - ۱۰۶ -
۱۰۸

کمال هاشمی ، رک : نسیمی
کوات ساسانی ۹۵

کیا ، صادق ۳۰ - ۳۱ - ۳۶ - ۳۷ - ۵۰ -
۶۰ - ۶۷ - ۶۸ - ۸۲ - ۸۴

گ

گل پینارلی ، عبدالباقی ۶۶

م

مارانشاه ، رک : میرانشاه
مایل هروی ، نجیب ۷۷ - ۸۴
مجدالدین استرآبادی ۲۸ - ۲۹ - ۵۳
محمد بن عبدالله ۲۴ - ۲۷
محمود بسبخانی ، رک : بسبخانی
مزدک ۹۵

مشکور ، محمد جواد ۳۶ - ۷۵ - ۸۲ - ۸۳
۸۴ - ۱۰۰ - ۱۰۹

معروف ، مولانا (خطاط بغدادی)
۵۳

منگوقوچین ۵۰

مولانا (ملای رومی) ۱۴
مؤید ، حشمت ۳۳ - ۵۵ - ۷۹ - ۸۳ -
۱۰۰ - ۱۰۹

مهدی (آخرین امام شیعی) ۲۴ -
۲۵ - ۲۷ - ۴۵

علی اوف ، رستم ۸۶

علی بن ابیطالب ۲۴ - ۲۷

علی بن مؤید (آخرین حاکم سربدار)
۱۶

علی سلطان (پسر منگوقوچین) ۵۰
علیکه کولکنتاش ، امیر ۵۱
عیسی (پیامبر) ۴۶

غ

غیاث الدین محمد ، امیر ۲۸ - ۲۹ -
۳۰

ف

نشاهی ، محمد رضا ۶۰ - ۱۰۷
فضل الله نعیمی (در بسیاری از
صفحات آمده)
فیروز ترخان ، امیر ۵۱
فیروز تغلق ۳۵

ق

قباد (پسر امیر اسکندر قراقویونلو)
۴۹

قرا یوسف ۴۲ - ۴۳ - ۴۴ - ۴۶ - ۴۸ -
۵۸ - ۵۹ - ۷۱ - ۷۲ - ۷۵ - ۱۰۰ -
۱۰۳

ک

کارنگ ، عبدالعلی ۱۰۹

روابط سیاسی و فرهنگی ایران و جهان

در ... ۶۱

روضات الجنان ۳۸ - ۷۳ - ۷۵ - ۷۶ -

۷۷ - ۷۸ - ۸۳ - ۹۰ - ۹۴ - ۹۷ -

۱۰۰ - ۱۰۱ - ۱۰۲ - ۱۰۳ - ۱۰۸ -

۱۱۰

روضه اطهار ۷۰ - ۷۸ - ۷۹ - ۸۵ - ۸۶ -

۹۷ - ۹۹ - ۱۰۸ - ۱۱۱ -

ز

زبدة التواریخ بایسنغری ۲۸ - ۳۷ -

۵۳

س

سبک شناسی بهار ۶۱

ش

شرفیات مجموعه‌سی ۶۶ - ۸۱

ع

عرش نامه ۲۲ - ۲۷

عمادالدین نسیمی (زندگی و آثار

ادبی او) ۶۷ - ۸۱

ف

فرهنگ ایران زمین ۳۵ - ۵۵

فرهنگ معارف اسلامی ۳۶

فرهنگ معین ۵۹

ج

جاودان نامه ۲۲ - ۲۷ - ۲۸

جاودان نامه نسخه چودی ۱۸

جاودان نامه نسخه کمبریج ۱۶

جاودان نامه منظوم ۵۸

جنبش حروفیه و نهخت سیخانیان

۱۰۵ - ۱۱۰

جهان بینی‌ها و جنبش‌های اجتماعی

در ایران ۹۴ - ۱۰۵ - ۱۰۸

ح

حبیب السیر ۵۲ - ۶۱

حروفیان و بیداد تیموری ۳۴ - ۳۷ -

۵۳ - ۶۱ - ۱۰۶ - ۱۱۱ -

خ

خواننامه ۱۳ - ۱۴ - ۱۵

د

دانشمندان آذربایجان ۲۸ - ۳۷ - ۵۸

۷۰ - ۷۷ - ۷۸ - ۹۸ - ۱۰۵ - ۱۰۸ -

دیوان نسیمی ۳۵ - ۸۰ - ۸۶ -

دیوان نسیمی (خطی - در دانشگاه

تهران) ۳۵

دیوان نسیمی ۲۲ - ۲۳ - ۳۵ - ۸۰ -

۸۶

ر

اسامی کتب و نوشته‌ها

آ

آثار باستانی آذربایجان ۱۰۲

آثار نرقه حروفیه ۱۴ - ۳۳ - ۳۴ - ۳۷ -

۳۸ - ۵۵ - ۵۶ - ۵۷ - ۵۸ - ۷۰ -

۷۹ - ۸۳ - ۸۶ - ۱۰۰ - ۱۰۹ -

الف

از صبا تا نیما ۷۸ - ۸۴

احسن التواریخ ۳۶ - ۴۸ - ۵۰ - ۵۲ -

۵۹ - ۶۰ - ۶۱ - ۹۶ - ۱۰۸ - ۱۱۰ -

استوانه نامه ۲۸ - ۲۹ - ۳۰ - ۳۱ -

اسکندر نامه ۶۰

اسلام در ایران ۲۶ - ۳۶

الانبیاء ۱۸

الذریعه ۵۳ - ۶۱ - ۷۹ - ۹۰ - ۹۹ -

۱۰۹

الغیوه للامع لاهل قرن التاسع ۱۸

۳۴ - ۵۰ -

ایران زمین ۳۳

بشارت نامه ۴۴ - ۴۵

بیانی حافظ حسین کربلائی ۳۷

ت

تاریخ ادبیات در ایران ۵۵ - ۷۸ - ۸۴

۸۵

تاریخ ادبی ایران (از سعدی تا جامی)

۳۴ - ۳۶ - ۸۳ -

تاریخ تبریز تا پایان قرن نهم ۳۶

۸۱ - ۸۲ - ۸۴ - ۱۰۰ - ۱۰۹ -

تاریخ تفکر اسلامی در هند ۳۶

تاریخ جنبش سرداران و ... ۱۰۴ -

۱۰۹

تاریخ کامل ایران ۵۹

تاریخ نظم و نشر در ایران ۱۰۲ - ۱۰۹ -

تحولات فکری و اجتماعی در جامعه -

فقودالی ایران ۶۰ - ۱۰۷ -

تفسیر سوره روم ۵۶

ق

قاموس الاعلام ترکی ۸۵
قرآن ۱۶ - ۱۷ - ۵۶ - ۵۷
قیامت نامه ۳۱ - ۳۲ - ۴۴ - ۴۶ - ۵۶
۵۸

ک

کرسی نامه ۴۴ - ۴۶ - ۵۶ - ۸۳
کلیات قاسم انوار ۳۴ - ۶۰ - ۶۱
کوی سرخاب تبریز ۳۶ - ۸۴ - ۱۰۳ - ۱۰۹
کیهان فرهنگی ۳۴ - ۳۷ - ۶۱ - ۱۱۱

ل

لغتنامه دهخدا ۸۴ - ۹۸ - ۹۹ - ۱۰۹
لمعه ۳۳
مجالس الشفائس ۷۷ - ۸۴
مجله دانشکده ادبیات ۹۹
مجمل فصیحی ۱۰۴
مجموعه چودی ۵۵ - ۵۶
مجموعه رسائل حروفیه ۲۶ - ۳۴ - ۸۱
۸۲ - ۹۰ - ۱۰۱
محبت نامه ۲۰ - ۲۲ - ۲۷ - ۳۵
محرم نامه ۲۴ - ۲۵ - ۲۶ - ۲۷ - ۳۴ - ۳۶
۲۶ - ۶۷ - ۶۸ - ۶۹ - ۷۰ - ۸۱
۸۲ - ۸۹ - ۱۰۱ - ۱۰۷

مزارات اولیائی که در تبریز مدفونند

۹۴ - ۹۵ - ۹۷ - ۹۹ - ۱۰۱ - ۱۰۵

۱۱۰

مطلع سعدین و مجمع بحرین ۲۹ - ۳۷
۵۳ - ۶۱

مناهج الطالبین و مسالك الصادقین

۷۷ - ۷۸ - ۸۳ - ۸۴

ن

نسخه خطی حروفی (در موزه بریتا -
نیا) ۵۵
نفته المصدور ثانی ۵۴
نقطویان یا سیخانیان ۳۷
نمد پوشان ۱۰۴ - ۱۰۷ - ۱۰۸ - ۱۱۰
نوشته‌های حروفیان ۵۵
نوم نامه ۲۲ - ۲۳ - ۲۸ - ۲۹

و

واژه نامه کرکانی ۳۶ - ۳۸ - ۵۰ - ۵۹
۶۰ - ۶۱ - ۶۷ - ۶۸ - ۸۲ - ۸۳ - ۸۴
۱۰۱

اسامی اماکن

آ

آذربایجان ۲۲ - ۲۳ - ۴۸ - ۴۹ - ۷۴
آسیای صغیر ۴۱
آلینجه . رك : النجق
آناطولی ۵۴ - ۵۷

الف

اران ۱۹
اروپا ۱۰
استانبول ۸۱
استرآباد ۱۳ - ۱۴ - ۱۹
اصفهان ۱۴ - ۲۲
النجق ۱۹ - ۲۰ - ۵۱ - ۹۱ - ۹۷
انزاب ۹۲
اوجان ۴۸
ایران ۱۰ - ۱۹ - ۲۲

ب

باغ زافان (در هرات) ۵۱

باکو ۳۵ - ۸۶
بریتانیا ۵۵

ت

تبریز ۹ - ۱۶ - ۱۸ - ۶۹ - ۷۲ - ۷۳ -
۷۴ - ۷۵ - ۷۹ - ۸۶ - ۹۹ - ۱۰۰
۱۰۱ - ۱۰۳ - ۱۰۴ - ۱۰۵ - ۱۰۶

تنه (در هند) ۸۵

ترکیه ۲۲ - ۲۹ - ۳۳ - ۴۱ - ۹۴

ج

جامع هرات ۵۰ - ۱۰۴

چ

چرنداب ۷۵ - ۱۰۰ - ۱۰۳

ح

حنب ۳۷ - ۴۸

خ

خراسان ۱۵ - ۱۶

خوارزم ۱۴ - ۱۵

د

دانشگاه تهران ۳۵

دیوار بکر ۴۳ - ۴۸

ر

راسته بازار ملك (در هرات) ۵۱

روم ۴۴ - ۴۵ - ۴۶ - ۵۶ - ۵۷

س

ساوه ۴۸

سبزوار ۴۲

سرخاب ۷۵ - ۹۳ - ۹۴ - ۱۰۰ - ۱۰۳

سرکوجه دراز (در تبریز) ۹۰ - ۱۰۲

۱۰۳

سلطانیه ۴۹

سمیرم ۱۵

ش

شام ۵۴

شیروان ۱۹ - ۲۰ - ۲۱ - ۴۹

ع

عثمانی ۲۲

عراق عجم ۴۸

عراق عرب ۴۳ - ۴۴ - ۴۸

ق

قاهره ۶۰

قریه تیل ۹۲

قریه خانقاه ۹۱

قزوین ۴۸

قلعه اختیار الدین ۵۳

قم ۸۶ - ۹۷ - ۱۰۸

ک

کاروانسرای بازار کارد سازان ۱۴

کتابخانه آيةالله نجفی (در قم)

۸۶ - ۹۷ - ۱۰۸

کتابخانه دانشگاه استانبول ۶۶

کتابخانه ملك تهران ۵۶

کتابخانه ملی تهران ۹۴

کربلا ۲۱ - ۲۵

کعبه ۱۴ - ۱۵

کمبریج ۱۶

کوچه پیر (در تبریز) ۱۰۳

ل

لایدن (در هلند) ۹۰

م

مزار پیر ترابی ۷۳ - ۷۶ - ۹۰ - ۹۷

۹۹ - ۱۰۰ - ۱۰۲ - ۱۰۳

مسجد طقچی (طخچی) ۱۵

مشهد ۱۵

مصر ۴۸

مکه ۱۴ - ۱۵

موزه بریتانیا ۲۰ - ۵۵

میدان مقصودیه (در تبریز) ۱۰۳

ن

نخجوان ۱۹ - ۴۳ - ۴۵ - ۵۷ - ۹۱ - ۹۷

نوبر ۹۰ - ۹۷ - ۹۹ - ۱۰۰ - ۱۰۲ - ۱۰۳

و

واتیکان ۱۴ - ۱۳

ه

هرات ۴۸ - ۵۰ - ۵۱ - ۵۳ - ۷۱ - ۹۵

۹۶ - ۱۰۰

همدان ۴۸

هلند ۹۰

هند ۲۲ - ۳۵ - ۸۵

اسامی اقوام و فرق

اسمعیلیه ۱۹ - ۵۱

بکتاشیان ۲۹ - ۴۱

ترك ۶۶

جغتای ۵۰

حروفیان ، حروفید (در بسیاری از

صفحات آمده)

حنفیان ۱۹

سربداران ۱۶ - ۱۷ - ۳۳ - ۴۲

مفویید ۹۴

عجمیان ۵۰

قراقویونلو ۴۲ - ۷۱

قرمطیان ۱۹

مزدکیان ۹۵

مسیحیان ۹۵

نقطوی (نقطویان) ۲۶ - ۲۹ - ۳۷

۸۵

نشر رویش منتشر کرده است :

قرة العين شاعره آزاديخواه و ملی ايران
معين الدين محرابي

سقىنه‌اي از غزل زنان
(شامل يكصد غزل از ۴۷ شاعره پارسي كوي)
بكوشش : معين الدين محرابي

معرفي كتاب (جلد اول)
كتابه‌اي فارسي منتشره در خارج کشور (۱۳۶۰ تا شهريور ۱۳۶۹)
بكوشش : معين الدين محرابي

زنان جنگجوی نامدار در تاريخ و اساطير
مير حسن عاطفي

ژرگون
(يك نمايشنامه و چهار داستان اساطيري)
غلامحسين والي (غ . گوژتن)

كلمة الله هي العليا
(بانوئي انقلابي و گمنام از قرن نهم)
معين الدين محرابي

نشر رویش منتشر میکند :

معرفی کتاب (جلد دوم)

بکوشش : معین الدین محرابی

مهمتی گنج‌های بزرگترین شاعره رباعی سرا

معین الدین محرابی

www.KetabFarsi.com

کلمة الله هی العلیا دختر بنیاد گذار جنبش حروفیه
یعنی دختر فضل الله نعیمی است . وی چهره‌ای است
ناشناخته و گمنام که بسال ۸۴۵ هجری قمری حروفیان
تبریز را پیشوائی نموده است .

کتاب حاضر مقدمه‌ای است جهت بررسی و شناخت
بیشتر کلمة الله هی العلیا ، و نیز سرآغازی است جهت
تحقیقات دامنه‌داری در خصوص زنان گمنام جامعه ایرانی .

نشر رویش

KALIMATULLAH HYAL – ULYA
(Hurufiya-Bewegung)

EINE

UNBEKANNTE REBELLIN
DES 15. JHDS.

Moineddin Mehrabi

www.KetabFarsi.com